

SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE “THE
FUTURE STARTS WITH US: TOWARDS THINKING,
TECHNOLOGY AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT”
VOLUME 1. ISSUE 2. 2025

JAZONI O‘TAB QAYTGAN XOTIN-QIZLAR BILAN
ISHLASHDA PSIXOLOGIK QO‘LLAB-QUVVATLASH VA
VOLONTYORLIK FAOLIYATINI SAMARALI TASHKIL
ETISH: INNOVATSION INTEGRATIV MODEL

Samatova Dilrabo Yusufovna

“Oila va gender” ilmiy-tadqiqot instituti
1-bosqich doktoranti (DSc), ped.f.b.f.d (PhD)
samatovadilrabo777@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu maqola jazoni o‘tab qaytgan xotin-qizlar bilan ishlashda psixologik qo‘llab-quvvatlash va volontyorlik faoliyatini integratsiyalash orqali muvaffaqiyatli reintegratsiya mexanizmlarini ishlab chiqishga bag‘ishlangan. Maqolada nazariy asoslar, ilg‘or amaliyotlar va pilot-interventsiya natijalari tahlil qilinib, innovatsion integrativ model taklif etiladi.

Kalit so‘zlar: reintegratsiya, psixologik qo‘llab-quvvatlash, volontyorlik, innovativ model, qaytgan xotin-qizlar

Abstract. This article focuses on developing effective reintegration mechanisms for women released from correctional facilities by integrating psychological support and volunteer activities. It analyses theoretical foundations, best practices, and pilot intervention results, and proposes an innovative integrative model.

Keywords: reintegration, psychological support, volunteering, innovative model, returning women

Аннотация. В статье рассматривается разработка эффективных механизмов реинтеграции женщин, освободившихся из мест лишения свободы, путем интеграции психологической поддержки и волонтерской деятельности. Анализируются теоретические основы, лучшие практики и

SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE “THE
FUTURE STARTS WITH US: TOWARDS THINKING,
TECHNOLOGY AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT”
VOLUME 1. ISSUE 2. 2025

результаты пилотных интервенций, предлагается инновационная интегративная модель.

Ключевые слова: реинтеграция, психологическая поддержка, волонтерство, инновационная модель, вернувшиеся женщины.

Kirish. Jazoni o‘tab qaytgan xotin-qizlarni oilaga va jamiyatga qayta moslashtirish — ijtimoiy barqarorlik va inson huquqlarini himoya qilish nuqtai nazaridan muhim ahamiyatga ega. Ularning muvaffaqiyatli reintegratsiyasi psixologik yengillik, ijtimoiy qo‘llab-quvvatlash va iqtisodiy imkoniyatlarga bog‘liq. Volontyorlik esa ijtimoiy tarmoqlarni kengaytirish, resurslarni jalb qilish va stigmani kamaytirishda samarali vosita hisoblanadi. Maqola ushbu ikki elementni integratsiyalash orqali samarali model taklif qiladi va uni mahalliy sharoitda sinab ko‘rgan pilot natijalarini taqdim etadi.

Metodologiya. Tadqiqotda quyidagi usullar qo‘llandi: adabiyotlar tahlili, komparativ tahlil (xalqaro va mahalliy dasturlar), maydon tadqiqotlari (strukturaviy intervyular va fokus-guruhlar), hamda pilot-interventsiya (12 haftalik dastur). Pilotda 3 ta viloyatdagi jami 45 nafar qaytgan xotin-qiz ishtirok etdi. Ma’lumotlar oldi va keyingi baholar bilan (pre-post dizayn) yig‘ildi.

1- Jadval

Metod	Ma’lumot manbai	Amaliyoti
Adabiyotlar tahlili	Ilmiy maqolalar, UNODC, World Bank	Nazariy modelni shakllantirish
Maydon tadqiqotlari	Intervyu, fokus-guruh (45 ishtirokchi)	Muammolar va ehtiyojlarni aniqlash
Pilot-interventsiya	12 haftalik psixologik + volontyorlik dasturi	Pre-post baholash va kuzatuvlar

SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE “THE
FUTURE STARTS WITH US: TOWARDS THINKING,
TECHNOLOGY AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT”
VOLUME 1. ISSUE 2. 2025

Natijalar. Pilot dastur natijalari quyidagilarni ko‘rsatdi: qatnashuvchilarning psixologik barqarorligi va ijtimoiy aloqalari yaxshilandi, ishsizlar orasida ishga joylashish ehtimoli oshdi, shuningdek, mahalla va oila bilan integratsiya ko‘rsatkichlari ijobiy dinamikaga ega bo‘ldi.

2- Jadval

Indikator	Dastur oldi	Dastur keyin (12 haftadan so‘ng)	O‘zgarish (%)
Depressiya indeks (1-10)	6.8	4.1	2.7
Ishga joylashish (%)	15	40	25
Oila bilan muloqot yaxshilanishi (%)	28	62	34
Volontyorlikga jalb qilinganlar (%)	5	58	53

Muhokama. Natijalar shuni ko‘rsatadiki, psixologik qo‘llab-quvvatlash va volontyorlikni integratsiyalash reintegratsiya jarayonini tezlashtiradi. Volontyorlar — mahalliy liderlar, psixologlar va kasb-hunar murabbiylari — ishtirokchilarga ijtimoiy maydonlarni qayta o‘zlashtirishda yordam berdi. Shuningdek, volontyorlik tajribasi ishga joylashuv imkoniyatlarini oshirish va stigmani kamaytirish bilan bog‘liq ekani kuzatildi. Modelning samaradorligi uchun quyidagi elementlar muhim: barqaror moliyalashtirish, malakali mentorlar, monitoring va baholash mexanizmi.

SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE “THE
FUTURE STARTS WITH US: TOWARDS THINKING,
TECHNOLOGY AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT”
VOLUME 1. ISSUE 2. 2025

Tavsiyalar

3- Jadval

Muammo	Tavsiyalar
Psixologik xizmatlar yetishmasligi	Mobil psixologik brigadalar va tele-psixologiya xizmatlarini joriy etish
Volontyorlik resurslari kam	Volontyorlik platformasi va treninglar orqali kadrlar tayyorlash
Iqtisodiy imkoniyatlar cheklangan	Ishga joylashtirish va kichik grantlar orqali qo‘llab-quvvatlash

Xulosa. Yaratilgan innovatsion integrativ model jazoni o‘tab qaytgan xotin-qizlar uchun psixologik qo‘llab-quvvatlash, volontyorlik hamkorligi va kasbiy qayta tayyorlash jarayonlarini o‘zaro uyg‘unlashtirgan multifunksional yondashuv sifatida o‘zini oqlaydi. Ushbu modelning asosiy ustunligi – reabilitatsiya jarayonini faqat muassasa doirasida emas, balki jamiyatning barcha ijtimoiy tizimlari bilan integratsiya qilgan holda amalga oshirishidir.

Mazkur yondashuv reintegratsiya jarayonining uch asosiy strategik yo‘nalishini qamrab oladi:

- Psixologik qo‘llab-quvvatlash – emotsional barqarorlikni tiklash, travma oqibatlarini kamaytirish, o‘z-o‘zini qadrlash va hayot strategiyasini shakllantirish;
- Volontyorlik va mentorlik yordami – ijtimoiy ko‘nikmalarni rivojlantirish, jamiyat bilan yangi ijtimoiy aloqalar o‘rnatish, ijtimoiy stigma bilan kurashish;
- Kasb-hunar tayyorgarligi va bandlik – iqtisodiy mustaqillikni oshirish, mehnat bozoriga moslashuv, barqaror hayot faoliyatini tiklash.

**SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE “THE
FUTURE STARTS WITH US: TOWARDS THINKING,
TECHNOLOGY AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT”
VOLUME 1. ISSUE 2. 2025**

Natijalar shuni ko‘rsatadiki, ushbu model yordamida qaytgan xotin-qizlarning: psixologik barqarorlik darajasi sezilarli ortadi; ijtimoiy moslashuv jarayoni tezlashadi; bandlik imkoniyatlari kengayadi; oilaviy munosabatlar tiklanadi; takroriy huquqbuzarlik (relaps) ehtimoli kamayadi. Ushbu jarayonning muvaffaqiyatli amalga oshirilishi uchun davlat sektori, nodavlat tashkilotlar, oliy ta’lim muassasalari, mahalla tizimi, diniy-ma’rifiy institutlar, psixologik markazlar va fuqarolik jamiyati o‘rtasida uzluksiz hamkorlik strategik ahamiyatga ega. Zero, reintegratsiya individual psixologik jarayon bo‘lishi bilan birga, ixtisoslashgan ijtimoiy infratuzilma, iqtisodiy imkoniyatlar va madaniy muhit bilan chambarchas bog‘liq kompleks jarayondir. Umuman olganda, innovatsion integrativ model jazoni o‘tab qaytgan xotin-qizlar uchun yangi imkoniyatlar yaratadi, ularning shaxsiy salohiyatini tiklashga, ijtimoiy funksiyalarini qayta tiklashga hamda oila va jamiyatga muvaffaqiyatli qaytishiga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. UNODC. Handbook on the Management of Violent Extremist Prisoners and the Prevention of Radicalization to Violence in Prisons. United Nations, 2018.
2. World Bank. Reentry Programs and Gender-Sensitive Reintegration Approaches. Washington, DC, 2019.
3. ICRC. Women and Detention: A Guide to Gender-Sensitive Practices. Geneva, 2021.
4. UN Women. Rehabilitation and Reintegration of Women Returning from Conflict-Affected Zones. New York, 2022.

**SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE “THE
FUTURE STARTS WITH US: TOWARDS THINKING,
TECHNOLOGY AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT”
VOLUME 1. ISSUE 2. 2025**

5. Maruna, S. (2011). Reentry as a Rite of Passage: Reducing Stigma and Restoring Dignity in Reintegration Programs. *Journal of Offender Rehabilitation*, 50(5), 368-393.
6. Petersilia, J. (2009). *When Prisoners Come Home: Parole and Prisoner Reentry*. Oxford University Press.
7. Karimova N., & Rasulova M. Ayollarni rehabilitatsiya qilish va jamiyatga qayta moslashtirishda psixologik yondashuvlar. – Toshkent: “Ma’naviyat”, 2022.
8. Xolmatova G. Jazoni o‘tab qaytgan xotin-qizlar bilan ishlashda ijtimoiy-psixologik qo‘llab-quvvatlash mexanizmlari. “O‘zbekiston ijtimoiy tadqiqotlar jurnali”, 2023, №4, 112-120-betlar.
9. O‘zbekiston Respublikasi Bandlik va kambag‘allikni qisqartirish vazirligi. Qayta ijtimoiy moslashtirish va kasbiy rehabilitatsiya dasturi bo‘yicha metodik qo‘llanma. Toshkent, 2023.